

Tema 28: Milost i vrline

Od pamtivijeka Bog poziva čovjeka da sudjeluje u životu Presvetoga Trojstva. „Ovaj poziv na vječni život je nadnaravan“.

3.12.2012.

Prethodne teme

1. Milost

Od pamtivijeka Bog poziva čovjeka da sudjeluje u životu Presvetoga Trojstva. „Ovaj poziv na vječni život

je nadnaravan“ (Katekizam Katoličke Crkve, 1998).[1] Kako bi nas doveo do ovog nadnaravnog konačnog cilja, Bog nam već ovdje na temlji daruje početak ovog dioništva koje će doseći svoju puninu u nebu, a koje Sv. Toma Akvinski naziva „predokus slave.“[2] Ovaj dar je *posvećujuća milost*:

§ Ona je „nezaslužen dar kojim nam Bog dariva svoj život, što nam ga u dušu ulijeva Duh Sveti da je ozdravi od grijeha i posveti“ (KKC, 1999);

§ Ona je „sudjelovanje u Božjem životu“ (KKC, 1997; usp. 2 Pet 1:4), koji nas pobožanstvenjuje (usp. KKC, 1999);

§ To je dakle, novi, nadnaravni život; novo rođenje kroz koje smo svi postali usvojena djeca Božja, dionici u prirodnom sinovstvu Sina: „sinovi u Sinu“;[3]

§ Ona nas uvodi u intimnost trojstvenoga života. Kao posvojena

djeca možemo Boga zvati „Oče,“ sjedinjeni s njegovim jedinorođenim Sinom (usp. *KKC, 1997*);

§ Ona je „Kristova milost,“ jer u našem sadašnjem – to jest, poslije grijeha i Kristova Otkupljenja – milost nas dostiže kao sudjelovanje u milosti koju je Krist osvojio za nas (*KKC, 1997*): *Od punine njegove svi mi primismo, i to milost na milost (Iv 1:16)*. Milost nas suobličuje Kristu (usp. *Rim 8:29*);

§ Ona je „milost Duha Svetoga,“ jer je utisnuta u dušu milošću Duha Svetoga.[4]

Posvetna milost se također naziva i *trajna (habitualna) milost* jer je postojano i nadnaravno stanje što usavršuje dušu osposobljujući je da živi s Bogom i djeluje po njegovoj ljubavi (usp. *KKC, 2000*).[5] 2.

Opravdanje

Prvo djelo milosti u nama je opravdanje (usp. *KKC*, 1989). Opravdanje je prijelaz iz stanja grijeha u stanje milosti (ili „pravednosti,“ jer nas milost čini „pravednicima“).^[6] Ovo se događa krštenjem i svaki put kad nam Bog oprašta smrtne grijeha i udjeljuje nam posvetnu milost (redovito u sakramentu pokore).^[7] Opravdanje „je najizvrsnije djelo Božje ljubavi“ (*KKC*, 1994; usp. *Ef* 2:4-5).

3. Posvećenje

Bog nikome ne uskraćuje svoju milost jer želi da se svi spase (*1 Tim*, 2:4); svi su pozvani na svetost (usp. *Mt*, 5:48).^[8] Milost „je u nama izvor djela posvećenja“ (*KKC*, 1999); ona liječi i podiže našu narav, ranjenu istočnim grijehom i čini nas sposobnim djelovati kao djeca Božja,^[9] i nasljedovati Kristov lik (usp. *Rim*, 8:29): to jest, biti, svaki ponaosob, *alter Christus*, drugi Krist.

Ova sličnost Kristu očituje se u vrlinama.

Posvećenje znači rast u svetosti, postižući uvijek sve intimniji odnos s Bogom (usp. *KKC*, 2014), do točke postajanja ne samo drugog Krista već *ipse Christus*, samog Krista[10] - jedno te isto s Kristom, kao ud njegovog Tijela (usp. *1 Kor*, 12:27). Rast u svetosti zahtijeva slobodnu suradnju s milošću, a to podrazumijeva trud, borbu, zbog poremećaja koji je uveden grijehom (*formus peccati*, sklonost grijehu). „Nema svetosti bez odricanja i bez duhovnog boja“ (*KKC*, 2015).[11]

Stoga, kako bi pobijedili u asketskoj borbi, moramo moliti Boga za milost kroz molitvu i mrtvljenje („molitvu osjetila“), [12] i primiti milost kroz sakramente.[13]

Naše zajedništvo s Kristom bit će konačno samo u nebu. Moramo moliti Boga za milost konačne

ustrajnosti, to jest, dar umiranja u Božjoj milosti (usp. *KKC*, 2016 i 2849).

4. Bogoslovne (teološke) krjeposti

Općenito govoreći, *krjepost* „je postojano i čvrsto raspoloženje činiti dobro“ (*KKC*, 1803).[14] „*Bogoslovne* se krjeposti odnose izravno na Boga; potiču kršćane da žive u vezi s Presvetim Trojstvom“ (*KKC*, 1812).

„Bog ih ulijeva u duše vjernika da ih osposobi da djeluju kao njegova djeca“ (*KKC*, 1813).[15] Tri su bogoslovne krjeposti: vjera, ufanje i ljubav (usp. *1 Kor*, 13:13).

Vjera „je bogoslovna krjepost po kojoj vjerujemo u Boga i sve što je On rekao i objavio i što nam Sveta Crkva predlaže vjerovati“ (*KKC*, 1813).

Vjerom „se čojek slobodno i u potpunosti predaje Bogu“[16] i teži spoznanju i vršenju Božje volje: *Pravednik će od vjere živjeti* (*Rim*, 1:17).[17]

„Kristov je učenik dužan ne samo čuvati vjeru i od nje živjeti, nego i ispovijedati je, za nju otvoreno svjedočiti i širiti je“ (KKC, 1816; usp. Mt, 10:32-33).

Ufanje (nada) „je bogoslovna krjepost po kojoj čeznemo za nebeskim kraljevstvom i vječnim životom kao za svojom srećom, stavljajući svoje pouzdanje u Kristova obećanja i oslanjajući se ne na svoje sile, nego na pomoć milosti Duha

Svetoga“ (KKC, 1817).[18] *Ljubav* „je bogoslovna krjepost kojom Boga ljubimo iznad svega radi njega samoga, a svoga bližnjega kao same sebe iz ljubavi prema Bogu“ (KKC, 1822). Ovo je Kristova „nova zapovijed“: *ljubite jedni druge kao što sam ja vas ljubio* (Iv, 15:12).[19] 5.

Ljudske krjeposti

„Ljudske krjeposti (vrline) jesu čvrsti stavovi, stalna raspoloženja, trajne savršenosti razuma i volje koje

ravnaju našim činima, zapovijedaju našim strastima i upravljaju našim vladanjem po razumu i vjeri. One daju lakoću, gospodstvo nad sobom i radost za moralno dobar život“ (KKC, 1804). Ove krjeposti „stječu se ljudskim nastojanjem. One su plodovi i klice moralno dobrih čina“ (KKC, 1804).[20]

Među ljudskim krjepostima četiri su koje se nazivaju *stožernim* krjepostima jer se sve ostale svrstavaju oko njih. To su razboritost, pravednost, jakost i umjerenost (usp. KKC, 1805).

§ *Razboritost* „je krjepost koja upućuje praktični razum da u svim prilikama razlikuje naše istinsko dobro i da izabere prikladna sredstva da ga izvrši“ (KKC, 1806). Ona je „ispravna norma djelovanja,“[21] piše sv. Toma Akvinski.

§ *Pravednost* „je moralna krjepost koja se sastoji u postojanoj i čvrstoj volji dati Bogu i bližnjemu što im pripada“ (KKC, 1807).[22]

§ *Jakost* „je moralna krjepost koja u poteškoćama osigurava čvrstoću i postojanost da u traganju za dobrom. Ona jača odluku da se čovjek opre napastima i svlada zapreke u moralnom životu. Krjepost jakosti osposobljava ga da pobijedi strah, čak i smrt, i da se odvažno suoči s iskušenjima i progonstvima. Ona daje hrabrost da se čovjek odrekne i žrtvuje vlastiti život, da bi obranio pravednu stvar“ (KKC, 1808).[23]

§ *Umjerenost* „je moralna krjepost koja obuzdava privlačnost naslada i osposobljuje za ravnotežu u upotrebi stvorenih stvari. Ona osigurava gospodstvo volje nad nagonima“ (KKC, 1809). Umjereni osoba usmjerava svoje sjetilne težnje prema objektivnom dobru i ne

dopušta biti upravljana svojim strastima (usp. *Sir*, 18:30). U Novom Zavjetu nazvana je „uzdržljivost“ ili „trijeznost“ (usp. *KKC*, 1809).

Izreka *in medio virtus*, „krjepost se nalazi u sredini“, u vidu moralnog zakona znači da se krjepost nalazi u sredini između nedostatka i obilja.

[24] Ipak, *in medio virtus* nije poziv na osrednjost. Krjepost nije sredina između dva ili više poroka već ispravnost volje – vrhunac, može se reći – koji je suprotavljen ponorima poroka.[25]

6. Krjeposti i milost. Kršćanske krjeposti

Rane koje su ostale kao posljedica grijeha čine stjecanje i vršenje ljudskih krjeposti teškim (usp. *KKC*, 1811).[26] Kako bi ih stekli i živjeli, kršćani se oslanjaju na Božju milost koja liječi ljudsku narav.

Milost podiže ljudsku narav na sudjelovanje u božanskoj naravi. Istovremeno milost podiže ljudske vrline na nadnaravni red (usp. *KKC*, 1810), vodeći osobu da se ponaša u skladu s vjerom prosvijetljenim razumom: jednom riječju, da oponaša Krista. Na ovaj način, ljudske vrline postaju *kršćanske vrline*.[27]

7. Darovi i plodovi Duha Svetoga

„Ćudoredni život kršćanina podržavaju darovi Duha Svetoga. To su trajna raspoloženja koja čovjeka čine poslušnim poticajima Duha Svetoga,, (*KKC*, 1830).[28] *Darovi Duha Svetoga* su (usp. *KKC*, 1831):

1. Dar mudrosti: da možemo razumjeti i pravilno rasuđivati Božje planove;
2. Dar razuma: da možemo prodrijeti u istinu o Bogu

3. Dar savjeta: da prepoznamo i prosljeđujemo („*further*“) Božje planove u pojedinim djelima;
4. Dar jakosti: da prevladamo teškoće u kršćanskom životu;
5. Dar znanja: da spoznamo red stvorene stvarnosti;
6. Dar pobožnosti: da se ponašamo kao djeca Božja i na bratski način prema svoj našoj braći i sestrama, budući smo *drugi Krist*;
7. Dar straha Gospodnjeg: da odbacimo sve što može uvrijediti Boga, kao što bi dijete odbacilo, iz ljubavi, sve što bi moglo uvrijediti njegovog oca.

Plodovi Duha Svetoga „su savršenosti što ih Duh Sveti izvodi u nama kao prvine vječne slave“ (KKC, 1832). Oni su djela koje uzrokuje stalno djelovanje Duha Svetoga u našoj duši. Tradicija Crkve nabraja

dvanaest plodova: „ljubav, radost, mir, velikodušnost, uslužnost, dobrotu, vjernost, blagost, uzdržljivost“ (usp. *Gal*, 5:22-23).

8. Utjecaj strasti u moralnom životu

Kroz jedinstvo našeg tijela i duše, naš duhovni život – intelektualno znanje i slobodni izbor volje – je podložan utjecaju naših osjećaja. Ovaj utjecaj očituje se u *strastima*, koje su „uzbuđenja ili pokreti čuvstvenosti koji potiču na djelovanje ili nedjelovanje gledom na ono što se kao dobro ili kao zlo osjetilo ili zamislilo“ (*KKC*, 1763). Strasti su poticaji osjetilnih potreba (razdražljivih i požudnih). Također ih se može nazvati, u širem smislu, „osjećajima“ ili „emocijama.“[\[29\]](#)

Ljubav, ljutnja, strah, itd. primjeri su strasti. „Osnovna strast je ljubav koju izaziva privlačnost dobra. Ljubav budi želju za odsutnim dobrom i

nadu da će ga postići. Taj pokret završava u užitku i u radosti posjedovanja dobra. Strah od zla uzrok je mržnji, odvratnosti i bojazni od budućega zla. Taj pokret završava u žalosti zbog prisutnog zla ili u srdžbi koja mu se protivi“ (KKC, 1765).

Strasti imaju velik utjecaj na naš moralni život. „Strasti u sebi nisu ni dobre ni zle“ (KKC, 1767). „Strasti su moralno dobre kad doprinose dobru djelu; u suprotnom slučaju su zle“ (KKC, 1768).^[30] Ljudsko savršenstvo zahtijeva imanjanje strasti koje su pod nadzorom razuma i upravljane voljom.^[31] Nakon istočnog grijeha, naše strasti više nisu pod kontrolom razuma i često nas tjeraju prema nečemu što nije dobro.^[32] Njihovo stalno ili redovito usmjeravanje prema dobru zahtijeva asketsku borbu i pomoć milosti, koja liječi rane grijeha.

Volja, ako je dobra, koristi strasti usmjeravajući ih prema dobru.[33] S druge strane, loša volja, koja izvire iz sebičnosti podložna je neurednim strastima ili ih koristi za zlo (usp. *KKC*, 1768).

Paul O'Callaghan

Osnovna literatura: *Katekizam Katoličke Crkve*, 1762–1770, 1803–1832 i 1987–2005.

Preporučeno štivo:

Sv. Josemaria, homilija "Human Virtues," u *Prijatelji Božji*,

Sv. Toma Akvinski, *Summa Theologiae*, I-II, qq. 22ff; 109-114; II-II, qq. 1-27; 47-62;

139-143.

[1] Ovaj poziv „posvema ovisi o ničim zasluženoj Božjoj inicijativi jer nam samo Bog može objaviti i darovati samoga sebe. Premašuje sposobnost

čovjekova razuma i moći njegove volje kao i svakoga drugoga stvora (usp. *1 Kor 2:7-9*)“ (KKC, 1998).

[2] Sv. Toma Akvinski, *Summa Theologiae*, II-II, q. 24, a.3, ad 2.

[3] II. vatikanski sabor, Konst. *Gaudium et spes*, 22. Usp. *Rim 8:14-17; Gal 4:5-6; 1 Iv 3:1*.

[4] Svaki stvoreni dar proizlazi iz nestvorenog dara, Duha Svetoga. *Ljubav je Božja razlivena u srcima našim po Duhu Svetom koji nam je dan (Rim 5:5. Usp. Gal 4:6)*.

[5] Treba razlikovati *trajnu* od *djelatnih milosti*, „koje označuju Božje zahvate bilo na početku obraćenja, bilo u toku djela posvećenja.“

[6] „Opravdanje nije samo otpuštenje grijeha, već i posvećenje te obnova nutarnjeg čovjeka“ (Tridentinski sabor, *DZ 1528*).

[7] Kod odraslih, ovaj korak je plod Božjeg poticaja (djelatna milost) i ljudske slobode. „Na poticaj milosti, čovjek se okreće prema Bogu i udaljuje od grijeha te tako prima oprostjenje i pravednost odozgor (posvetna milost)“ (KKC, 1989).

[8] Ovo je istina na koju nas je Gospodin htio podsjetiti, sa posebnom jakošću, kroz učenja svetog Josemaríe, od 2. listopada 1928. Kao što je Crkva proglasila na II. vatikanskom saboru (1962-65): „svi kršćani u bilo kojem staležu ili životnim prilikama pozvani su na puninu kršćanskog života i na savršenstvo ljubavi“ (*Lumen gentium*, 40).

[9] Usp. Sv. Toma Akvinski, *Summa Theologiae*, III, q.2, a.12, c.

[10] Usp. Sv. Josemaría, *Susret s Kristom*, 104.

[11] „Milost nije u suprotnosti s našom slobodom, kad je ova u skladu s osjećajem za istinu i dobro što ga je Bog stavio u ljudsko srce“ (KKC, 1742). Naprotiv, „milost odgovara najdubljim težnjama ljudske slobode; poziva je na suradnju sa sobom te je usavršuje“ (KKC, 2022). U trenutnom stanju ljudske naravi, ranjene grijehom, milost je potrebna za neprestano življenje u skladu s prirodnim moralnim zakonom.

[12] Sv. Josemaría, *Susret s Kristom*, 9.

[13] Da bi zadobili Božju milost, možemo i zamoliti za zagovor našu presvetu Majku Mariju, posrednicu milosti, a također i sv. Josipa, naše anđele čuvare i svece.

[14] Poroci, s druge strane, su moralne navike koje prozlaže iz zlih čina i navode čovjeka na njihovo ponavljanje i pogoršanje.

[15] Na način analogan onome gdje ljudska duša djeluje kroz svoje sposobnosti (razum i volju), kršćanin u stanju milosti djeluje kroz bogoslovne krjeposti, koje su, može se reći, sposobnosti „nove naravi“ uzdignute milošću.

[16] II. vatikanski sabor, Konst. *Dei Verbum*, 5.

[17] Vjera se očituje djelima: živa vjera *djeluje kroz ljubav* (Gal, 5:6), dok *vjera bez djela je mrtva* (Jak, 2:26), iako dar vjere ostaje u onome koji nije otvoreno sagriješio protiv nje (usp. Tridentinski sabor, DZ 1545).

[18] Usp. *Heb*, 10:23; *Tit*, 3:6-7.

„Krepost ufanja odgovara čežnji za srećom što ju je Bog stavio u srce svakoga čovjeka“ (KKC, 1818): ona pročišćava i podiže ovu čežnju i štiti nas od malodušnosti; ona otvara naša srca za mogućnost vječnog

blaženstva, štiti nas od sebičnosti i vodi nas ka sreći (usp. *Isto*).

Trebamo se nadati za milost raja obećanu od Boga onima koji ga ljube (usp. *Rim*, 8:28-30) i koji vrše njegovu volju (usp. *Mt*, 7:21), sigurni da ćemo s Božjom milosti moći *ustrajati do kraja* (usp. *Mt*, 10:22) (usp. *KKC*, 1821).

[19] Ljubav je iznad svih ostalih vrlina (usp. *1 Kor*, 13:13). *Ako... ljubavi ne bih imao, ništa sam... ništa mi ne bi koristilo* (*1 Kor*, 13:1-3).

„Ljubav oživljava i nadahnjuje vježbanje u svim krjepostima“ (*KKC*, 1827). Ona je *oblik svih vrlina*: ona ih „očituje“ ili „oživljava“ jer ih usmjerava ka Božjoj ljubavi; bez ljubavi, ostale krjeposti su „mrtve“.

Ljubav pročišćava našu ljudsku mogućnost ljubljenja i podiže je do nadnaravnog savršenstva božanske ljubavi (usp. *KKC*, 1827). Postoji red

ljubavi. Ljubav se također očituje i u bratskoj opomeni (usp. *KKC*, 1829).

[20] Kao što je objašnjeno u idućem dijelu, kršćanin razvija ove krjeposti uz pomoć Božje milosti koja, dok pročišćava narav, daje snagu da ih se vrši i usmjerava ih ka višem cilju.

[21] Sv. Toma Akvinski, *Summa Theologiae*, II-II, q.47, a.2, c.

Razboritost vodi čovjeka da ispravno sudi kako djelovati: ona ne odvrća od djelovanja. „Nema ništa zajedničko s plašljivošću ili strahom, ni s dvoličnošću ili pretvaranjem. Nju zazivaju *auriga vitutum* – kormilarem krjeposti: jer ravna drugim krjepostima pokazujući im pravilo i mjeru. Zahvaljujući toj krjeposti mi primjenjujemo moralna načela na pojedinačne slučajeve bez pogreške i svladavamo dvojbe o dobru što ga treba izvršiti i o zlu što ga treba izbjeći“ (*KKC*, 1806).

[22] Bog ne može Bogu dati što mu duguje ili što je pravedno u strogom smislu. Stoga, prevednost prema Bogu se prikladnije naziva „krjepost vjeroispovijesti,“ „jer je Bogu dovoljno sa mi ispunjavamo ove dužnosti u onoj mjeri u kojoj to možemo“ (Sv. Toma Akvinski, *Summa Theologiae*, II-II, q.57, a.1, ad 3).

[23] *U svijetu imate muku, ali hrabri budite – ja sam pobijedio svijet! (Iv, 16:33).*

[24] Primjerice, marljivost se sastoji od rada onoliko koliko bi čovjek trebao, što predstavlja sredinu između nedostatka i obilja. U oprjeci s marljivošću je raditi manje nego što bi trebalo, gubljenje vremena, itd. A također je u oprjeci s marljivošću i rad preko mjere, bez uzimanja u obzir drugih stvari koje osoba također treba činiti (dužnosti pobožnosti, briga za obitelj, nužan i pravedan odmor, milosrđe, itd.)

[25] Princip *in medio virtus* valjan je samo za moralne krjeposti koje kao svoj objekt imaju sredstva za postizanje cilja, a za sredstva uvijek postoji mjera. Ovo nije istinito za bogoslovne krjeposti (vjera, ufanje i ljubav), koje izravno imaju Boga za svoj objekt. Slijedi da nikakav višak nije moguć kod njih: nemoguće je „previše se uzdati u Boga,“ ili „previše ga ljubiti.“

[26] Ljudska narav ranjena je grijehom. Kao rezultat, ima sklonosti koje nisu prirodne, već su posljedica grijeha. Kao što šepanje nije prirodno, već rezultat bolesti, i ne bi bilo prirodno čak i da svi šepaju, rane u duši uzrokovane istočnim grijehom i našim osobnim grijesima također nisu „prirodne“: sklonost ponosu, lijenosti, senzualnosti, itd. S pomoću milosti i osobnim naporom ove se rane mogu zaliječiti, tako da osoba postane i djeluju kako dostoji njenoj naravi djeteta Božjeg. Ovo

„zdravlje“ postiže se kroz krjeposti. Slično, „bolest“ se pogoršava porocima.

[27] U ovom smislu, postoji razboritost koja je ljudska krjepost, i nadnaravna razboritost, krjepost koju Bog udjeljuje duši zajedno s milošću. Da bi nadnaravna krjepost mogla donijeti plodove – dobra djela – treba odgovarajuću ljudsku vrlinu (isto vrijedi i za druge stožerne krjeposti: nadnaravna krjepost pravde zahtjeva ljudsku krjepost pravde, a isto vrijedi za jakost i umjerenost). Drugim riječima, kršćansko savršenstvo – svetost – zahtijeva i uključuje ljudsko savršenstvo.

[28] Ovdje, za pomoć u razumijevanju funkcije darova Duha Svetoga u moralnom životu, možemo dodati slijedeće klasično objašnjenje. Kao što ljudska narav ima određene sposobnosti (razum i volju) koji joj

omogućavaju izvršenje radnji razumijevanja i htjenja, tako i narav uzdignuta milošću ima moći koje joj omogućavaju vršenje nadnaravnih čina. Ove moći (sposobnosti) su teološke krjeposti (vjera, ufanje i ljubav). One su kao vesla na čamcu, koja mu omogućavaju kretanje ka njegovom nadnaravnom cilju. Ipak, ovaj nas cilj nadmašuje u tolikoj mjeri da teološke vrline nisu dovoljne za njegovo postizanje. Bog nam daje, zajedno s milošću, darove Duha Svetoga, koji su nova usavršenja duše koji joj omogućavaju da bude poticana samim Duhom Svetim. Ona su kao jedra na čamcu koja mu omogućavaju kretanje silom vjetra. Darovi nas usavršavaju čineći nas poslušnima djelovanju Duha Svetoga.

[29] Može se također govoriti i o supra-osjetljivim ili duhovnim „osjećajima“ ili „emocijama,“ koje ne

pripadaju „strastima“ jer sa sobom ne donose pokrete osjetiljnih potreba

[30] Primjerice, postoji stvar poput dobre ljutnje, koja postane ozlojađena u prisutnosti zla, a postoji i loša ljutnja koja je nekontrolirana ili navodi osobu prema zlu (npr. osveta); postoji dobar strah i loš strah, koji nas sprječava da radimo dobro, itd.

[31] Usp. Sv. Toma Akvinski, *Summa Theologiae*, I-II, q.24, aa. 1 i 3.

[32] Ponekad strasti mogu upravljati osobom do te mjere da joj je moralna odgovornost svedena na minimum.

[33] „Moralna je savršenost u tome da čovjek bude usmjeren k dobru ne samo voljom, nego i svojom osjetnom težnjom, prijema riječima Psalma: 'Srce moje i moje tijelo kliču Bogu živome' (Ps, 84:3)“ (KKC, 1770).
„Strasti su loše ako nam je ljubav

loša, dobre ako je dobra“ (Sv.
Augustin, *De Civitate Dei*, 14:7).

pdf | document generated
automatically from [https://opusdei.org/
hr-hr/article/tema-br-28-milost-i-vrline/](https://opusdei.org/hr-hr/article/tema-br-28-milost-i-vrline/)
(22.03.2026.)